

Яценко О. М.
кандидат економічних наук,
докторант кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-77>

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Україна є однією з провідних країн світу у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Загалом, на експорт агропродукції припадає близько 60% від загального обсягу реалізованих за кордон товарів. Більше того, з початком повномасштабного вторгнення їх питома вага поступово збільшується. Так, наприклад у 2021 р. – їх частка склала майже 41%, а у 2022 р. – вже 53% з подальшою тенденцією до зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка експорту агропродовольчої продукції у структурі загального обсягу експорту, 2020–2024 рр.

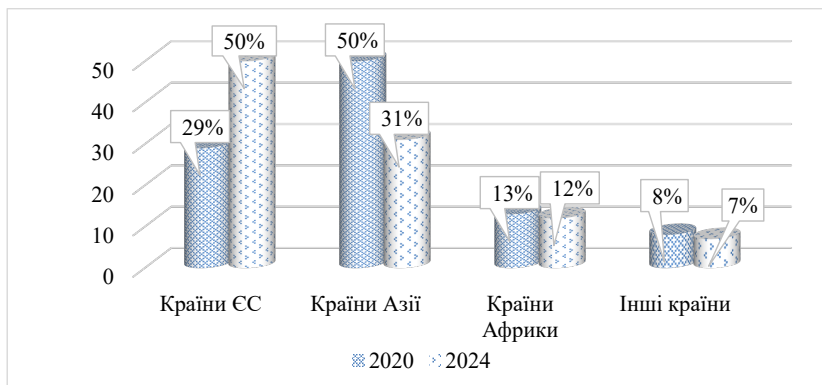
Показник	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Експорт агропродовольчої продукції (млрд дол. США)	22,2	27,71	23,4	22,0	16,1
Загальний обсяг експорту (млрд дол. США)	49,2	68,1	44,1	36,2	27,6
Питома вага агропродовольчої продукції у загальному обсязі експорту (%)	45,1	40,7	53,0	60,8	58,4

Джерело: розраховано та побудовано автором на основі [1]

Така ситуація обумовлена значним глобальним попитом на вітчизняну сільськогосподарську продукцію, зокрема на зернові культури. Їх частка у період з січня по серпень 2024 р. склала – 41%. Поміж тим, такі статистичні дані підкреслюють і роль аграрного сектору для соціально-економічного добробуту нашої держави. Однак, якщо поглянути на динаміку експорту агропродовольчої продукції, то тут ми вже спостерігаємо поступове падіння обсягів реалізації у грошовому еквіваленті, не дивлячись навіть на певне збільшення вартості даної групи товарів, що є закономірним процесом, враховуючи окупацію територій, на яких вирощувалась значна кількість сільськогосподарської продукції, мінування полів та постійні обстріли, особливо у прифронтових районах, блокування морських шляхів тощо. З початком

повномасштабного вторгнення близько 25 % фермерських господарств припинили або скоротили своє виробництво, а у прифронтових районах їх кількість сягнула – 38% [2].

Повертаючись до обсягів реалізації агропродовольчої продукції не можна не звернути увагу і на географічну структуру експорту. Відтак, в порівнянні з довоєнним часом, можемо констатувати, що значно зросла частка ринку збуту в ЄС – у 2024 р. вона сягнула 50%, в той час як ще у 2020 р. становила всього – 29%; та знизилась частка країн Азії – з 50% у 2020 р. до 31% у 2024 р. (рис. 1)

Рис. 1. Основні ринки збуту вітчизняної агропродовольчої продукції, 2020 р. та 2024 р.

Джерело: розраховано та побудовано автором на основі [3; 4]

Зменшилась і частка країн Африки з 13% у 2020 р. до 12% у 2024 р. Така ситуація пояснюється поглибленням інтеграційних процесів між Україною та ЄС, а також логістичними особливостями (значним ускладненням транспортування морськими шляхами, удорожчанням вартості експорту тощо) внаслідок війни.

Очікується, що частка експорту до країн ЄС залишиться на достатньо високому рівні. Однак, якщо говорити в розрізі країн-партнерів, то варто відмітити нерівномірний розподіл вітчизняної агропродукції. Так, більше 70% припадає на Іспанію (1,518 млрд дол. США), Нідерланди (0,831 млрд дол. США), Польщу (0,733 млрд дол. США), Італію (0,632 млрд дол. США), Румунію (0,582 млрд дол. США), Німеччину (0,471 млрд дол. США) [4].

Щодо перспектив експорту на ринки країн Азії, як вже зазначалось, раніше їх частка була достатньо високою, цей ринок характеризується великою ємністю, має найбільшу кількість населення, є найбільшим імпортером агропродовольчої продукції, однак має досить неоднорідний

рівень економічного розвитку. Україна наразі активно співпрацює з Китаєм – його частка складає 7,6% та Індією – 2,8%, які входять в топ-10 країн, які імпортують українську агропродукцію. З країн Африканського регіону, найбільшим імпортером нашої продукції є Єгипет (7,3%), а також є потенціал щодо розвитку торгівлі з країнами Західної Африки. Однак, не дивлячись на можливість диверсифікації агропродовольчого експорту у країни Азії та Африки, їх товарна структура є досить однорідною і носить сировинний характер з низькою доданою вартістю (зернові культури, олійні культури, олії та жири, м'ясо та субпродукти тощо).

Отже, експорт агропродукції відіграє вирішальну роль, як у соціально-економічному добробуті України, так і у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Сучасні виклики спричинені повномасштабною війною вплинули на обсяги реалізації, а також на регіональну структуру експорту. Однак варто зазначити, що агробізнес проявив не аби-яку адаптивність та зміг вистояти. Частка агропродукції у загальній структурі торгівлі продовжує поступово нарощуватись. Агробізнес, в свою чергу, гнучко реагує на всі виклики спричинені війною та знаходить нові ефективні антикризові рішення. Змінюються ланцюги постачання, географічна структура експорту, визначаючи подальші перспективи та напрями реалізації досліджуваної продукції. Зрозуміло, що не дивлячись навіть на її сировинний характер, Україна продовжує входити в топ-країн лідерів з постачання, однак, важливо зазначити, що диверсифікація товарної структури в напрямку виробництва готової продукції, лише посилить позиції нашої держави на глобальному ринку.

Література:

1. Зовнішньоекономічна діяльність. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm (дата звернення: 30.10.2024).
2. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey. 2022. FAO. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>
3. Звіт про роботу комітету підприємців АПК при ТПП України у 2023 році та затвердження плану роботи на 2024 рік: статистичний звіт. Торгово-промислова палата України. Київ, 2023. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/65b29110ecf19013380265.pdf> (дата звернення: 23.01.2024).
4. ЄС скуповує половину українського агроекспорту. *AgroPortal*. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/yes-skupovuye-polovinu-ukrajinskogo-agroeksportu> (дата звернення: 12.11.2024).